

The Role of Spatial Belonging on the Psychological Ability to Deal with Drought in the Central Part of Bavi County

Moslem Savari ^{1*}, Hasan Taheri ²

1- Assistant professor, Department of Agricultural Extension and Education, Faculty of Agriculture and Engineering and Rural Development, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran

(*Corresponding Author Email: Savari@asnrukh.ac.ir)

2- Undergraduate student, Department of Agricultural Economics, Faculty of Agriculture and Engineering and Rural Development, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran. h.taheri@yhoo.com

Abstract

Statement of the Problem: The agricultural and rural livelihood sector in Iran has faced successive droughts in recent years and has posed a major challenge to the sustainability of rural communities. Many rural households left rural areas due to the inability to cope with the drought and migrated to urban communities. Therefore, identifying the factors affecting mental ability in critical situations is of great importance.

Purpose: The main aim of the present study was to investigate the role of spatial belonging on the psychological ability to deal with drought in the central part of Bavi County.

Methodology: The statistical population of this study consisted of all rural households in Bavi County of Khuzestan province. Using the Cochran formula and the stratified proportional sampling method, 190 individuals were selected as the study sample. The data collection tool of the study was a questionnaire whose validity was confirmed by a panel of experts, and its reliability was established by calculating Cronbach's Alpha Coefficient ($\alpha > 0.7$). Data analysis was done using SPSS_{win18}, Lisrel_{8.54}, and Arc GIS10.5 software.

Results: The results of correlation analysis showed a positive and significant relationship between all dimensions of the sense of spatial belonging (cognition of behavior, social bond, spatial identity, and emotional attachment) of the studied families and their psychological ability. The results of structural equation modeling showed that the dimension of rural spatial belonging with the coefficient of determination 0.46 ($\gamma = 0.68$, $t = 5.46$) had a positive and significant effect on the psychological ability of the households.

Innovation: Considering that no research has been done in this field in Khuzestan province due to the unfavorable weather conditions, the present study is considered as an innovative aspect for the present study.

Keywords: Psychological Empowerment, Spatial Belonging, Rural Communities, Drought, Sustainability of Livelihood.

نقش حس تعلق مکانی در توانمندی روانی خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان باوی در مقابله با خشکسالی

مسلم سواری^{*}، حسن طاهری^۲

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع

طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران Savari@asnrukh.ac.ir

۲- دانشجوی کارشناسی گروه اقتصاد کشاورزی، دانشکده مهندسی زراعی و عمران روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و

منابع طبیعی خوزستان، ملاتانی، ایران h.taheri@yhoo.com

چکیده

طرح مسئله: بخش کشاورزی و معیشت روستایی در چند سال اخیر در ایران با خشکسالی‌های پی‌درپی مواجه شده و پایداری جوامع روستایی را با چالش اساسی روبه‌رو کرده است. بسیاری از خانوارهای روستایی به دلیل ناتوانی در مقابله با خشکسالی از بخش روستایی خارج شدند و به جوامع شهری مهاجرت کردند؛ بنابراین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر توانمندی روانی در شرایط بحرانی اهمیت زیادی دارد.

هدف پژوهش: پژوهش حاضر با هدف کلی بررسی نقش حس تعلق مکانی در توانمندی روانی خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان باوی در مقابله با خشکسالی انجام شده است.

روش پژوهش: جامعه آماری این پژوهش را تمامی خانوارهای روستایی در بخش مرکزی شهرستان باوی تشکیل می‌دهند (N= 5601). تعداد ۱۹۰ نفر از سرپرستان خانوارها با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران با روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ خوشه‌ای با انتساب متناسب برای مطالعه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسش‌نامه‌ای محقق‌ساخته است که روایی آن را پانل متخصصان تأیید کرده‌اند؛ پایایی آن نیز با ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزارهای SPSS19، Lisrel8.54 و Arc GIS10.5 استفاده شد.

نتایج پژوهش: نتایج تحلیل همبستگی نشان داد بین تمامی ابعاد حس تعلق مکانی (شناخت رفتار، پیوند اجتماعی، هویت مکانی و دلبستگی عاطفی) خانوارهای مطالعه‌شده و توانمندی روانی آنان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد؛ علاوه بر این نتایج مدل‌سازی معادلات ساختاری پژوهش نشان داد ابعاد حس تعلق مکانی با ضریب تبیین ۴۶ درصد ($r^2 = 0.68$, $t = 5.46$) اثر مثبت و معناداری بر توانمندی روانی خانوارهای بررسی‌شده دارد.

نوآوری: تاکنون در این زمینه پژوهشی در استان خوزستان با توجه به شرایط نامناسب آب‌وهوایی انجام نشده است؛ این امر جنبه نوآورانه‌ای برای پژوهش حاضر محسوب می‌شود.

واژه‌های کلیدی: توانمندی روانی، تعلق مکانی، جوامع روستایی، خشکسالی، پایداری معیشت.

مقدمه

فضای روستایی باید برای زیست تطابق بیشتری با رویدادهای اقلیمی داشته باشد (Vignola et al., 2013: 303-323). آسیب‌های واردشده به کشاورزان بر اثر خشکسالی و پیامدهای وقوع آن بیان‌کننده آمادگی و تاب‌آوری نداشتن کشاورزان در برابر این پدیده است و کم‌توجهی به آن آثار جبران‌ناپذیری بر روستاها و کل جامعه بر جای می‌گذارد (Tang et al., 2013: 31-44)؛ بر این اساس و با توجه به ناکارآمدی شیوه‌های مدیریت خشکسالی در کشور، یافتن رویکردی که آسیب‌های خشکسالی را کاهش دهد، اهمیت فراوانی دارد (Sharafi and Zarafshani, 2012: 1).

جدیدترین شیوه‌های مقابله با خشکسالی، شناخت درست کنشگران و توانمندسازی آنان در این فرایند است (Tuner, 2010: 570-576)؛ از این رو توانمندسازی کشاورزان در مقابله با خشکسالی از مهم‌ترین اقدامات است (Alam et al., 2016: 243-251)؛ زیرا موجب خواهد شد جامعه محلی در برابر حوادث شدید طبیعی بدون صدمه دیدن یا از دست دادن قدرت تولید یا کیفیت زندگی ایستادگی کند (Savari and Shokati Amghani, 2020: 1-24)؛ بنابراین شدت آثار خشکسالی به میزان توانمندی کشاورزان وابسته است (Nkomwa et al., 2014: 164-172). توانمندی کشاورزان در مقابله با خشکسالی به تعدیل اقدامات در فعالیت‌های کشاورزی اشاره دارد که موجب خسارات ناشی از خشکسالی می‌شود (Zamasiya et al., 2017: 233-239). تمامی فعالیت‌های انسانی تأثیرگذار بر مقابله با خشکسالی به رفتار انسان بستگی دارد و آنچه بیش از همه عوامل بر رفتار تأثیر می‌گذارد، عامل روان‌شناختی است (Azadi et al., 2019: 102-116; Pulwarty and Verdin, 2013: 124-147)؛ بنابراین در موضوع سازگاری کشاورزان با خشکسالی و توانمندسازی آنان در مواجهه با آن باید به بعد روانی کشاورزان و توانمندی آنان در این زمینه توجه اساسی شود (Karami et al., 2018: 1-15; De Silva and Kawasaki, 2018: 131-140)؛ زیرا باورهای کشاورزان، درک آنان از خطر خشکسالی، خودکارآمدی، حساسیت درک‌شده و شدت درک‌شده در زمینه خشکسالی، سازه‌های کلیدی روان‌شناختی و پیش‌نیاز مهم سازگاری کشاورزان با این بلای طبیعی است (Prokopy et al., 2015: 492-504; Savari and Khosravipour, 2018: 139-160). در این‌باره توانمندی روانی کشاورزان زمینه‌ساز توسعه سیاست‌ها و راهبردهای مناسب سازگاری است (Azadi et al., 2019: 102-116)؛ بنابراین درک درست توانمندی روانی و عوامل تأثیرگذار بر آن ضروری است (Vignola et al., 2013: 303-323) و خانوارهای روستایی با بهبود توانمندی روانی می‌توانند با تهدیدهای ناشی از خشکسالی مقابله کنند (Dube et al., 2016: 256-267).

توانمندی روانی، اقدام اولیه برای پذیرفتن عامل روی‌دادن خشکسالی به‌منظور سازگارکردن خود با این شرایط و تلاش برای غلبه بر محیط است (Cutter et al., 2016: 1236-1252). درواقع توانمندی روانی بخشی از روش‌های مقابله با خشکسالی است که از آسیب‌های خشکسالی می‌کاهد (Iglesias et al., 2009: 127). توانمندی روانی، فرایندی است انگیزشی و خودجوش از بافت فرهنگی اجتماعی یک جامعه که به افراد قدرت و توانایی می‌دهد تا برای بهبود وضعیت زندگی خویش اقدام کنند (Boley et al., 2014: 33-50; Strzelecka et al., 2017: 61-70). توانمندی روانی به معنای آزادکردن نیروها و قدرت درونی افراد و همچنین فراهم کردن بسترها و به وجود آوردن

فرصت‌ها برای شکوفایی استعدادها، توانایی‌ها و شایستگی‌های افراد است (Dangi and Jamal, 2016: 1- 32)؛ تعدادی از پژوهشگران نیز توانمندسازی روان‌شناختی را توانایی یا افزایش کارآمدی فردی در انجام وظایف خود (Tran et al., 2018: 31- 44; Ramezanzpour et al., 2014: 596- 613) و عاملی اساسی در شکل‌گیری سکونتگاه‌های پایدار در شرایط خشکسالی می‌دانند (Lujala et al., 2016: 489- 509)؛ بر این اساس توانمندی روانی، عاملی اساسی در جلوگیری از مهاجرت کشاورزان و افزایش دلبستگی آنان به محیط و مکان است (Tran et al., 2018: 31- 44). وابستگی به مکان زمانی تقویت می‌شود و تداوم می‌یابد که بین نیازهای استفاده‌کنندگان و محیط آنان تطابق و تعاملی سازنده برقرار باشد (Livingston et al., 2008: 124). تعلق مکانی نشان‌دهنده رابطه عاطفی شخص با مناطق جغرافیایی است (Lee and Shen, 2013: 76- 85) که انگیزه‌ای می‌شود تا فرد از محیط زندگی خود مراقبت کند و به مکان‌های معنادار بازگردد یا نزدیک آن باقی بماند (Trell, 2012: 570- 576)؛ نتیجه این امر، پایداری جوامع است (Figueroa and Rotarou, 2016: 1- 76).

تعلق مکانی به این معناست که مردم خود را به واسطه مکانی تعریف می‌کنند که در آن به دنیا آمده و رشد کرده‌اند (Sarmast and Tavakoli, 2010: 133- 146). برخی حس تعلق مکانی را ناشی از روابط و تعاملات اجتماعی جاری در مکان و آن را عامل اصلی در شکل‌گیری این حس می‌دانند. از نگاه این رویکرد، حس تعلق به محیط برآیند عواملی از تعاملات اجتماعی است که در محیط صورت می‌پذیرد (Javan Foruzandeh and Motalebi, 2011: 22- 37).

اصطلاح حس تعلق از دو واژه حس و تعلق تشکیل شده است. در واژه‌شناسی دهخدا «تعلق خاطر»، «علاقه‌داشتن و عشق به چیزی داشتن» معنی شده است. حس تعلق از نظر بهره‌مندی و تداوم حضور انسان در مکان نقش مهمی دارد؛ به گونه‌ای که به پیوند فرد با بافت محیطی منجر می‌شود (Pirbabaie and Sajadzadeh, 2011: 17- 28)؛ بنابراین یکی از پایه‌های اصلی توجه به پایداری سکونتگاه‌ها و کاهش مهاجرت در برنامه‌ریزی و توسعه روستایی این است که ساکنان این مناطق به محل زیست خود تعلق خاطر داشته باشند (Ramezanzpour et al., 2014: 598- 613).

احساس دلبستگی هر شخص به زادگاه و محل زندگی خود آثار چشمگیری بر جوامع روستایی بر جای می‌گذارد که به ایجاد محیط‌های باکیفیت در مناطق روستایی می‌انجامد (Hernandez, 2010: 261- 288)؛ این در حالی است که خشکسالی کاهش‌دهنده حس تعلق به مکان است؛ زیرا خشکسالی‌های پی‌درپی و آثار منفی آنها باعث کاهش حس تعلق به مکان و افزایش پدیده مهاجرت در مناطق روستایی خواهد شد (Pulwarty and Verdin, 2013: 124- 147)؛ به دلیل اینکه آثار منفی بر دلبستگی‌ها و دلخوشی‌های روستاییان خواهد گذاشت (Figueroa and Rotarou, 2016: 1- 26). بسیاری از کشاورزان فعالیت در بخش کشاورزی را شغلی مقدس و تولیدکننده می‌دانند؛ زمانی که خشکسالی آثار مخربی بر فعالیت و اشتغال آنان بگذارد، پس از چندی تحمل از بخش کشاورزی خارج خواهند شد و به‌منظور تأمین مایحتاج خود برای مهاجرت فصلی و دائمی اقدام خواهند کرد؛ زیرا محیط دیگر قادر به پاسخگویی به نیازهای آنان نخواهد بود (Livingston et al., 2008: 124) و کشاورزان خود نیز

توانمندی کمی برای مقابله با خشکسالی دارند؛ به دلیل اینکه درصد اندکی از مردم توان مقابله با خشکسالی را دارند؛ در واقع ۸۵ درصد از افرادی که در معرض خشکسالی قرار می‌گیرند، در کشورهای زندگی می‌کنند که سطح توسعه در آنها متوسط یا پایین است؛ به همین دلیل در واکنش و بازسازی معیشت خود و پایداری به شدت آسیب‌پذیرند (Berg, 2010: 592- 602)؛ اما اگر افراد، خانوارها، جوامع و ملت‌ها از توانمندی زیادی برخوردار باشند، با شناسایی آثار، این تهدیدات را به حداقل می‌رسانند (Dube et al., 2016: 256- 267)؛ بنابراین مسئله‌ای که در اینجا شکل می‌گیرد این است که آیا حس تعلق مکانی بر میزان توانمندی روانی کشاورزان در مقابله با خشکسالی اثرگذار است و همچنین ماهیت این رابطه چگونه است.

این پژوهش در بخش مرکزی شهرستان باوی به اجرا گذاشته شده است. چرایی انتخاب این منطقه برای پژوهش حاضر این است که شهرستان باوی همانند دیگر مناطق روستایی استان خوزستان در چند سال اخیر با خشکسالی‌های زیادی مواجه شده است (Adeli et al., 2014: 131- 148) و به دلیل آثار منفی خشکسالی و افزایش پدیده گرد و غبار در چند سال اخیر، حس تعلق مکانی و زیست‌پذیری کشاورزان به شدت کاهش یافته است (Savari and Moradi, 2019: 139- 160)؛ بنابراین به دلیل شرایط نامناسب آب‌وهوایی در چند سال اخیر، چندین هزار نفر از شهرستان‌های استان خوزستان به‌طور کامل از این استان خارج شدند و به دیگر استان‌ها مهاجرت کردند. این پدیده ممکن است یک تهدید اساسی برای کشور باشد؛ زیرا استان خوزستان، نخستین تولیدکننده محصولات راهبردی گندم و خرما در ایران است.

مبانی نظری پژوهش

به‌منظور انجام اقدامات توانمندسازی لازم است کشاورزان به توان مقابله با خشکسالی و تغییر وضعیت باور داشته باشند؛ بنابراین توانمندی روان‌شناختی از اقدامات اساسی به شمار می‌رود (Murtinho, 2016: 125; Elias et al., 2018: 339- 353). پژوهش‌ها نشان داده است تلاش برای فعالیت توانمندسازی بدون ایجاد آمادگی روانی در کشاورزان، کاری بیهوده و بی‌سرانجام است (Dang et al., 2014: 11- 22). توانمندی روانی شامل ابعاد احساس شایستگی، احساس مؤثر بودن، احساس معنادار بودن (ارزشمند بودن) و احساس خودکنترلی (حق انتخاب) است (Spreitzer, 1995: 1442- 1465).

احساس شایستگی زمانی است که یک فرد می‌تواند فعالیتی را با مهارت انجام دهد (Butler et al., 2013: 141- 151). سه شرط لازم برای احساس شایستگی این است که افراد شایسته همیشه به توانایی خود باور دارند، افراد شایسته باور دارند که ظرفیت به کار بستن تلاش لازم را دارند و افراد کارآمد باور دارند که هیچ عامل خارجی مانع انجام دادن کار مدنظر نمی‌شود (Sagie and Meni, 2000: 128).

خودکنترلی یا داشتن حق انتخاب ریشه در مطالعات دسی و ریان^۱ (۲۰۰۵) دارد و به آزادی عمل و استقلال افراد در تعیین فعالیت‌های خود مربوط است؛ یعنی هنگامی که افراد احساس خودکنترلی می‌کنند، به جای آنکه با اجبار

¹ Desi & Rian

درگیر کاری شوند یا از آن دست بکشند، خود داوطلبانه و به عمد در وظایف خود شرکت می‌کنند و فعالیت‌های آنان پیامد آزادی و استقلال شخصی است (Murtinho, 2016: 125).

مؤثر بودن عکس در ماندگی است که فرد بر پیامدهای یک موقعیت استرس‌زا (مانند خشکسالی) اثرگذار است (Mishra et al., 1997: 124).

وتن و کمرون^۱ (۱۹۹۸) معتقدند «افراد توانا احساس کنترل شخصی روی نتایج دارند»؛ آنان باور دارند که با تحت تأثیر قرار دادن محیطی که در آن کار می‌کنند یا نتایجی که تولید می‌شود، تغییر ایجاد می‌کنند؛ بنابراین احساس داشتن کنترل روی نتایج به ادراک تأثیرگذار اشاره دارد.

معناداری، فرصتی است که افراد احساس کنند اهداف شغلی مهم و ارزشمندی را دنبال می‌کنند؛ در واقع زمانی که کشاورزان باور داشته باشند که راهبردهای سازگاری در این زمینه مهم و باارزش است، بعد معناداری تجلی می‌یابد (Spreitzer, 1996: 1442- 1465). افراد توانا احساس معنادار بودن می‌کنند و اندیشه‌ها و ارزش‌هایشان با آنچه در حال انجام آن هستند، سازگار است (Quinn and Spreitzer, 1997: 12).

حس تعلق به مکان، رابطه عاطفی و پرمعنا بین شخص و مکان است؛ پیوندی احساسی که مردم آن مکان را به‌مثابه قرارگاهی برای بازگشت ارزشمند می‌دانند. درحقیقت احساس تعلق به مکان، شاخصی است که با آن میزان متمایز بودن آن مکان برای مردم نسبت به دیگر مکان‌ها سنجیده می‌شود (Dang et al., 2014: 1- 32).

مرور ادبیات موضوع در این زمینه نشان‌دهنده گسترده‌گی عبارت‌ها و رویکردهای مختلف تبیینی این احساس و معنای خاص محیطی است که دامنه وسیعی از عبارت‌ها را شامل می‌شود (Hidalgo et al., 2001: 271- 283). دل‌بستگی به مکان، اولویت‌دهی به مکان، وابستگی به مکان و هویت مکان از جمله این عبارت‌هاست؛ به‌طور کلی نگرش‌های معنایی ارتباط انسان و مکان در روان‌شناسی محیطی به سه رویکرد شناختی، اجتماعی و احساسی تقسیم می‌شود (Figuroa and Rotarou, 2016: 1- 26). رویکرد شناختی بر نقش انسان در محیط به‌مثابه ضرورت ایجاد معنای حس تعلق تأکید می‌کند؛ بر این اساس محیط‌هایی با آگاهی و شناخت بیشتر برای افراد بار معنایی بیشتری نسبت به محیط‌های مشابه با ادراک و شناخت فردی کمتر دارد (Butler et al., 2013: 141- 154). در رویکرد اجتماعی حس تعلق محیط برآیند عواملی از تعاملات اجتماعی است که در محیط صورت می‌پذیرد. براساس این رویکرد، محیط حاوی اطلاعات و نشانه‌های مشترک اجتماعی است که انسان با درک و رمزگشایی آنها با محیط خود به تعامل می‌رسد (Figuroa and Rotarou, 2016: 1- 26). رویکرد احساسی به بعد عاطفی و احساسی انسان و مکان اشاره دارد و تعامل در این درجه را ناشی از نوعی ارتباط عمیق بین انسان و مکان اعلام می‌کند و شکل‌گیری معنا را در این رویکرد در ارتباط با عواطف انسانی می‌داند (Javan Frozandeh and Motalebi, 2011: 27- 37). به‌طور کلی مؤلفه‌های حس تعلق مکان شامل شناخت رفتار، پیوند اجتماعی، هویت مکانی و دل‌بستگی است (Hernandez, 2010: 281- 288; Zwiers et al., 2016: 2- 20; Morse and Mudgett, 2017: 95- 103).

¹ Veton & Kemron

دلبستگی به مکان، بعدی از کلیت حس مکان و وابستگی عاطفی مثبت است که بین فرد و مکان توسعه می‌یابد (Stedman, 2003: 124). این مؤلفه مبین احساسات فرد به یک موقعیت جغرافیایی است که به‌طور حسی فرد را به آن مکان گره می‌زند؛ در واقع یک تجربه مثبت از مکان (Rubinstein and Parmelee, 1992: 101- 112)، اعتقادات و احساسات مثبتی است که فرد در فرایند تعامل با مکان و معنا بخشیدن به آن خلق می‌کند (Milligan, 1998: 1). هویت مکانی، دومین مؤلفه حس تعلق مکانی است. هویت مکانی در مفهومی بزرگ‌تر از خود به‌صورت یک کل منسجم شکل می‌گیرد (Proshansky et al., 1983: 57- 83) و با آمیزه‌ای از خاطرات، مفاهیم، تفاسیر، عقاید و احساسات شکل گرفته در چهارچوب قلمرو فیزیکی خاص تعریف و تعیین می‌شود (Butler et al., 2013: 141- 151). هویت مکانی به‌مثابه یکی از راههای ارتباط بین انسان و مکان، بیشتر متوجه ارضای ذهنی و عاطفی بشر است تا نیازهایی که مستقیماً با جسم او در ارتباط باشد. هویت مکان از ارزش‌های فردی و جمعی نشئت می‌گیرد و با گذر زمان، عمیق می‌شود و گسترش می‌یابد (Carmona and Tiesdell, 2007: 1- 134).

مفهوم سوم در مؤلفه‌های حس تعلق مکانی، پیوند اجتماعی است. رفتار اجتماعی مردم به‌طور غالب پیش‌بینی‌پذیر است. معمولاً مردم وظایف خود را مطابق انتظارات اجتماعی انجام می‌دهند و به این وسیله نظم اجتماعی شکل می‌گیرد و وجود جامعه را ممکن می‌سازند (Morse and Mudgett, 2017: 95- 103).

داشتن حس تعلق خاطر به یک مکان خاص در جامعه، یکی از شیوه‌هایی است که فرد با آن با جامعه پیوند می‌یابد. ضعف چنین تمایلات و پیوندهای اجتماعی موجب می‌شود فرد خود را در کج‌روی آزاد بداند (Morse and Mudgett, 2017: 95- 103; Milligan, 1998: 1). دلبستگی به مکان با رشد تعامل مثبت افراد و تطابق اجتماعی آنها در مکان توسعه می‌یابد و قدرت دلبستگی به مکان با میزان و قدرت این ارتباطات، ارتباط مستقیم دارد (Mesch and Manor, 1998: 504- 519).

آخرین مؤلفه حس تعلق مکانی، شناخت رفتار است که بیان‌کننده فعالیت‌هایی است که افراد به دلیل دلبستگی به محیط برای حفظ و توسعه آن انجام می‌دهند (Dang et al., 2014: 11- 22). معمولاً افرادی که دلبستگی زیادی دارند، رفتارهای متضاد با هنجار مکان را انجام نخواهند داد (Morse and Mudgett, 2017: 95- 103).

پیشینه پژوهش

در این زمینه بعضی پژوهش‌ها به بررسی نقش تعلقات مکانی در توانمندی روانی افراد اشاره کرده‌اند: کیفل (۲۰۱۶) در پژوهشی دریافت حس تعلق مکانی بر توانمندی روانی افراد تأثیرگذار است؛ زیرا خانوارهای روستایی زمانی که محیط فشار زیادی بر معاش آنان وارد و خطری آنان را تهدید می‌کند، به دلیل حس تعلق مکانی تلاش خواهند کرد توانمندی خود را در این زمینه افزایش دهند (Kifle, 2016: 24- 30).

در پژوهشی دیگر، این یافته حاصل شد که وابستگی به مکان سبب تغییر مکان نخواهد شد؛ حتی اگر محیط فعالیت‌های افراد را محدود کند؛ زیرا حس تعلق مکانی بر توانمندی آنها تأثیرگذار است (Zwiers et al., 2016: 2- 20).

در پژوهشی در این زمینه تأکید شده است تا زمانی که افراد به محیط اعتماد دارند از توانمندی روانی بیشتری برخوردارند (Gross and Brown, 2008: 1141- 1151).

در پژوهشی دیگر در این زمینه یافته‌ها نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین حس تعلق مکان و توانمندی روانی وجود دارد (Jun and Xiang, 2011: 1530- 1534).

یافته‌های پژوهشگران دیگر نیز بیان‌کننده آن بود که حس مکانی تابعی از توانمندی افراد است (Sim, 2011: 49-63).

یافته‌های پژوهش دیگر در این زمینه نشان داد حس تعلق مکانی جهانی‌بینی و توانمندی روانی افراد را درباره یک محیط مشخص می‌کند (Cross, 2001: 49- 55).

پژوهشگران دیگر در این زمینه اظهار داشتند به‌کارگیری فعالیت‌های پایداری در یک محیط برگرفته از عوامل روان‌شناختی افراد است (Savari and Gharechae, 2020: 1- 12).

در پژوهشی در زمینه رفتارهای سازگاری کشاورزان این نتیجه به دست آمد که معمولاً کشاورزانی که راهبردهای سازگاری را به کار بسته‌اند، وابستگی عاطفی بیشتری به محیط داشتند (Ulrich- Schad et al., 2013: 371- 398).

در پژوهشی دیگر این نتیجه به دست آمد که رضایت از مکان معمولاً حس تعلق مکانی افراد را بهبود می‌بخشد و بر توانمندی افراد نیز اثرگذار است (Crowe, 2010: 622- 644).

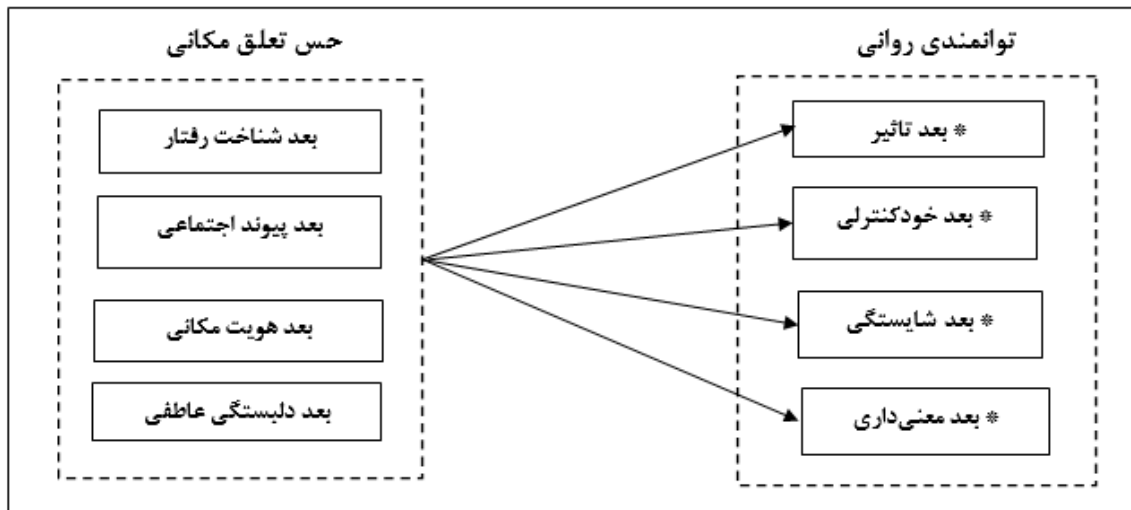
در یافته‌ای دیگر پژوهشگران دریافتند وابستگی عاطفی در روستا ریشه دارد و روستاییان همواره در بدترین شرایط طبیعی نیز حاضر به ترک محل زندگی خود نخواهند بود؛ زیرا آنان به توانمندی خود در این زمینه باور دارند (Thissen et al., 2010: 422- 428).

در پژوهشی در زمینه نقش عوامل شناختی در سطح زیست‌پذیری خانوارهای روستایی شهرستان هندیجان در استان خوزستان این نتیجه حاصل شد که به‌طور معناداری سطح زیست‌پذیری خانوارهای روستایی در شرایط خشکسالی متأثر از عوامل روانی است؛ بدین معنا که با بهبود توانمندی روانی خانوارهای روستایی در شرایط خشکسالی، سطح زیست‌پذیری آنان افزایش خواهد یافت (Savari and Moradi, 2019: 139- 160).

یافته‌های پژوهشی دیگر نیز در زمینه عوامل روان‌شناختی تأثیرگذار بر توانمندسازی زنان روستایی نشان داد عوامل روانی مانند عزت نفس و انگیزه پیشرفت بر توانمندی زنان روستایی تأثیرگذار خواهد بود و در این زمینه نقش اساسی دارد (Khedri et al., 2020: 327- 341).

در پژوهشی در زمینه نقش عوامل شناختی در به‌کارگیری سامانه اطلاعات هواشناسی برای مقابله با تغییر اقلیم نتایج نشان داد عوامل مدل‌های روان‌شناختی به‌خوبی تبیین‌کننده موضوع هستند و در این زمینه نقش اساسی دارند (Jaberi et al., 2019: 87- 98). به‌طور کلی با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه حس تعلق مکانی و توانمندی روانی، چهارچوب مفهومی زیر برای این پژوهش ارائه شد (شکل ۱).

شکل - ۱: چهارچوب مفهومی پژوهش

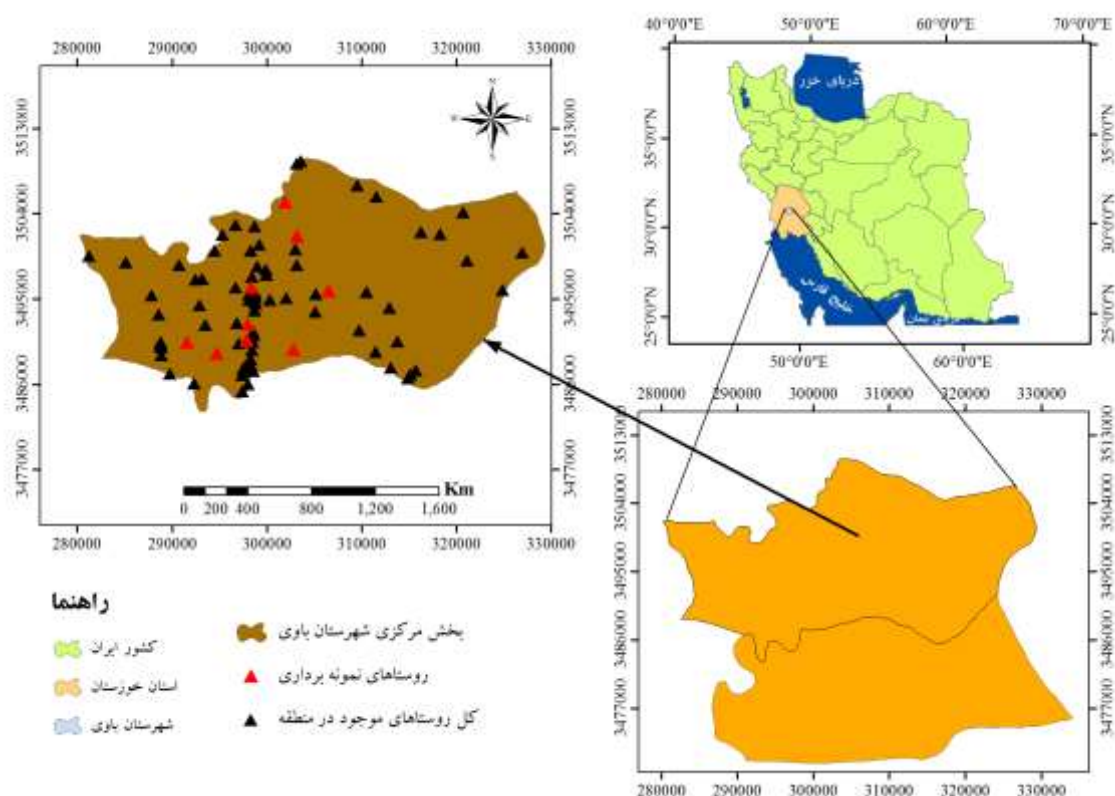
روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ روش شناسی، پیمایشی است. جامعه آماری شامل خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان باوی یعنی دو دهستان عنافجه (۴۱۹۸ خانوار) و ملاثانی (۱۴۰۳) است. به منظور انتخاب اعضای نمونه از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای طبقه‌ای با انتساب متناسب استفاده شد (دو دهستان مختلف به مثابه طبقه انتخاب شدند). در دهستان عنافجه روستاهای عمایشه ۱، عمایشه ۲، عباسیه، حله و دله، شری و مری و در دهستان ملاثانی روستاهای جلیعه، فلیحی، تلبومه و صلیعه به مثابه نمونه انتخاب شدند. انتخاب روستاها به گونه‌ای بود که پراکنش مناسبی در سطح دهستان دارند (شکل ۱). حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران و با وارد کردن انحراف معیار متغیر وابسته پژوهش معادل ۱۷۵ نفر به دست آمد. به منظور افزایش اعتبار یافته‌ها، تعداد ۲۰۰ پرسش‌نامه بین اعضای جامعه آماری توزیع شد که در نهایت ۱۹۰ پرسش‌نامه تکمیل و بازگردانده شد (جدول ۱).

$$n = \frac{N(t.s)^2}{Nd^2 + (t.s)^2} \rightarrow n = \frac{5601(1.96.1.37)^2}{5601.0.2^2 + (1.96.1.37)^2} = 174.63$$

جدول - ۱: انتخاب نمونه‌ها

نام دهستان	حجم جامعه آماری (خانوار)	تعداد نمونه (خانوار)	نام روستاهای مطالعه شده
عنافجه	۴۱۹۸	۱۴۲	عمایشه ۱، عمایشه ۲، عباسیه، حله و دله، شری و مری
ملاثانی	۱۴۰۳	۴۸	جلیعه، فلیحی، تلبومه و صلیعه
جمع	۵۶۰۱	۱۹۰	-

شکل - ۲: موقعیت جغرافیایی منطقه مطالعه شده

ابزار اصلی پژوهش، پرسش‌نامه‌ای پژوهشگر ساخته و از پیش آزمون شده شامل سه بخش بود؛ بخش اول مربوط به ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای سرپرست خانوار روستایی و بخش دوم شامل ۲۴ گویه برای سنجش مؤلفه‌های توانمندی روانی براساس مدل اسپریتزر^۱ (۱۹۹۵) بود که مؤلفه‌های معناداری، شایستگی، خودکنترلی و تأثیر را با طیف لیکرتی (۱- خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد) می‌سنجد (جدول ۲)؛ بخش سوم نیز ۲۱ گویه مربوط به سنجش مؤلفه‌های حس تعلق مکانی بود که براساس ادبیات نظری پژوهش شامل مؤلفه‌های دلبستگی عاطفی، هویت مکانی، پیوند اجتماعی و شناخت رفتار است که برای سنجش این بخش، از مدل هرناندز^۲ (۲۰۱۰)، زویرس و همکاران^۳ (۲۰۱۶) و مورس و مودگیت^۴ (۲۰۱۷) بهره گرفته شد. با توجه به اینکه تاکنون این پرسش‌نامه در فضای روستایی کشور استفاده نشده است، سعی شد بومی‌سازی پرسش‌نامه به‌طور کامل انجام پذیرد و پایایی آن بررسی شود (جدول ۳). این مؤلفه‌ها براساس طیف لیکرت (۱- خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد) سنجیده شد. به‌منظور برآورد روایی پژوهش از پانل متخصصان شامل اعضای هیئت علمی گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان بهره گرفته و براساس دیدگاه آنان اصلاحات لازم در پرسش‌نامه اعمال شد؛ همچنین از

¹ Spreitzer

² Hernandez

³ Zwiers et al.

⁴ Morse and Mudgett

روایی سازه با محاسبه شاخص AVE بهره گرفته و برای سنجش پایایی پرسش‌نامه از آزمون ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی استفاده شد. براساس هر دو آماره، پایایی متغیرها از مقدار پذیرفته‌ای برخوردار بود (جدول ۲ و ۳). به‌منظور تحلیل داده‌ها در دو بخش توصیفی و استنباطی از نرم‌افزارهای SPSSwin18 و Lisel8.54 استفاده شد؛ همچنین به‌منظور طبقه‌بندی و گروه‌بندی خانوارهای روستایی مطالعه‌شده براساس میزان حس تعلق مکانی و توانمندی روانی از معیار تفاوت انحراف معیار از میانگین یا معیار ISDM به‌صورت زیر استفاده شد (Gangadharappa et al., 2007: 295- 305):

$$\text{کم: } A < \text{Mean} - \frac{1}{2} \text{Sd}$$

$$\text{متوسط: } \text{Mean} - \frac{1}{2} \text{Sd} < B < \text{Mean} + \frac{1}{2}$$

$$\text{زیاد: } C > \text{Mean} + \frac{1}{2} \text{Sd}$$

جدول- ۲: مؤلفه‌ها و گویه‌های به کار گرفته شده در متغیر توانمندی روانی

(Spreitzer, 1995: 1442- 1465)

مؤلفه‌های توانمندی	گویه‌ها	تعداد گویه	مقدار آلفا
معناداری	باور به مقابله با انجام فعالیت، درک و معنی خشکسالی، اطمینان از روی‌دادن خشکسالی، درک کاهش آب‌های زیرزمینی نسبت به گذشته، باور به کمبود آب، درک خطر، خودکارآمدگی، درک شدت خشکسالی	۸	۰/۹۲
شایستگی	دقت در انجام کارها، داشتن مهارت مورد نیاز برای فعالیت‌های مقابله با خشکسالی، داشتن ایده‌های مناسب برای سازگاری با خشکسالی، شناسایی راهبردهای مقابله با خشکسالی، داشتن اطلاعات لازم برای تغییر و سازش، افزایش درجه شناخت خود از منابع بیرونی	۶	۰/۸۷
خودکنترلی	اختیار در تصمیم‌گیری امور زندگی، توانایی به‌کارگیری ابتکار برای انجام فعالیت، توان تغییر کشت محصول در شرایط خشکسالی، به‌کارگیری تنوع شغلی، تشکیل تشکل‌ها	۵	۰/۸۲
بعد تأثیر	داشتن کنترل بر آنچه در زندگی روی می‌دهد، سازش مناسب با خشکسالی، داشتن امید به غلبه بر آثار خشکسالی، استفاده از تجربیات و دانش بومی، توان خلاقیت و نوآوری در مقابله با خشکسالی	۵	۰/۸۶

مقیاس: ۱. خیلی کم ۲. کم ۳. متوسط ۴. زیاد ۵. خیلی زیاد

جدول - ۳: مؤلفه‌ها و گویه‌های به کار گرفته شده در حس تعلق مکانی

(Hernandez, 2010: 281- 288; Zwiers et al., 2016: 2- 20; Morse and Mudgett, 2017: 95- 103)

مؤلفه‌های حس تعلق مکانی	گویه‌ها	تعداد گویه	مقدار آلفا
دلبستگی عاطفی	دلبستگی به بستگان و اقوام، صمیمیت با اهالی محله، وابستگی به روستا، افتخار به محل زندگی، احساس خشنودی از زندگی در روستا	۵	۰/۷۸
هویت مکانی	اطلاع از رویدادهای مهم و اساسی در روستا، ترجیح دادن زندگی در روستا نسبت به شهر، داشتن املاک و زمین کشاورزی در روستا، اصالت زیاد ساکنان در روستا، تمایل نداشتن افراد به جایگزینی محل زندگی خود با سایر محل‌ها، وجود مکان‌ها و ابنیه‌های تاریخی در روستا	۶	۰/۸۲
پیوند اجتماعی	حس خوشایند داشتن خاطرات جمعی، ترغیب فرزندان به ازدواج در روستا، پایبندی به رسم و رسوم موجود در روستا، ترغیب جوانان به زندگی در روستا، خاطره داشتن از روزهای کودکی در روستا	۵	۰/۷۹
شناخت رفتار	تلاش برای سرمایه‌گذاری به منظور توسعه مسکن، تلاش و همکاری برای عمران و آبادانی روستا، تلاش برای سرمایه‌گذاری در کسب‌وکار در روستا، تمایل به ماندن در روستا، امیدواری به بهبود شرایط در روستا	۵	۰/۸۲

مقیاس: ۱. خیلی کم ۲. کم ۳. متوسط ۴. زیاد ۵. خیلی زیاد

نتایج بررسی ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای خانوارهای روستایی مطالعه شده

نتایج بررسی سن افراد مطالعه شده نشان داد میانگین سن آنان، ۴۵/۴۸ با انحراف معیار ۱۲/۵۵ سال و دامنه سنی آنان بین ۲۱ تا ۷۱ سال متغیر بود. نتایج جنسیت افراد مطالعه شده نشان داد ۳۴/۷۴ درصد زن و ۶۵/۲۶ درصد نیز مرد بودند. میانگین سابقه روستانشینی افراد مطالعه شده، ۴۲/۳۵ با انحراف معیار ۱۵/۵۲ سال بود. نتایج میانگین بعد خانوارهای مطالعه شده نشان داد میانگین بعد خانوار ۵/۵۵ با انحراف معیار ۲/۲۵ نفر بود. نتایج تفصیلی این بخش در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول- ۴: توزیع فراوانی پاسخگویان مطالعه‌شده

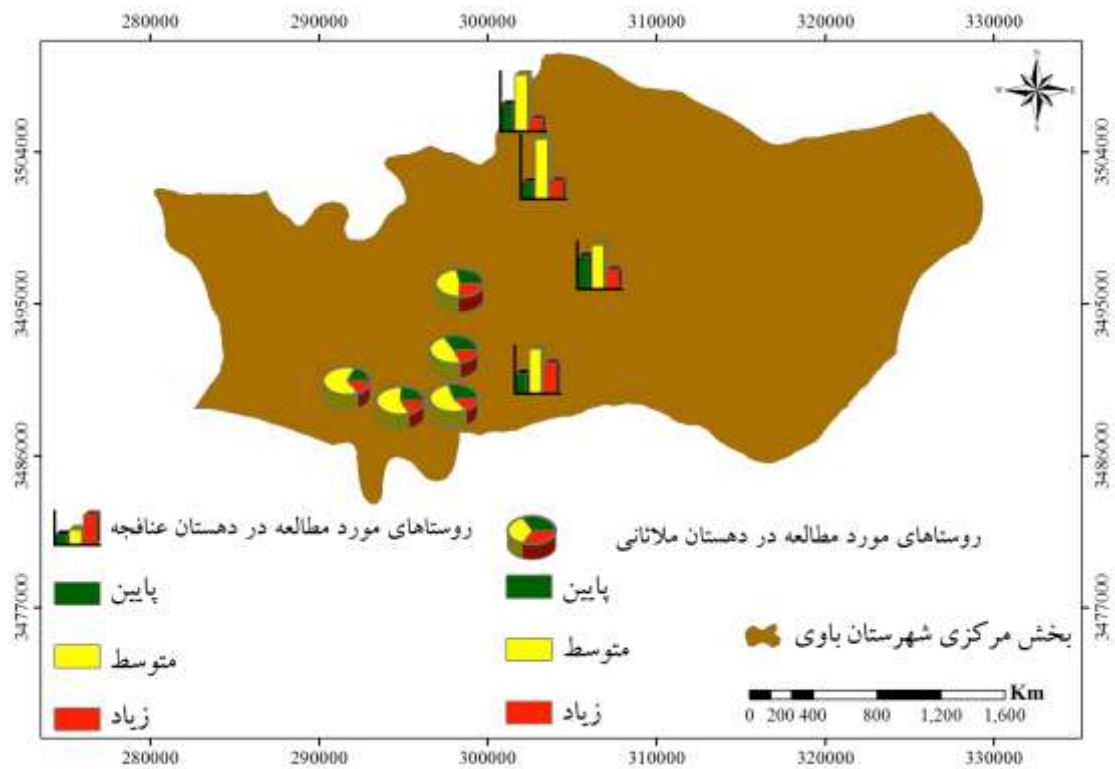
متغیر	مقولات	تعداد	فراوانی	نما
سن	کمتر از ۳۰ سال	۴۶	۲۴/۲۱	
	۳۰ تا ۴۵ سال	۸۵	۴۴/۷۳	*
	بیش از ۴۵ سال	۵۹	۳۱/۱۷	
جنسیت	زن	۶۶	۳۴/۷۴	
	مرد	۱۲۴	۶۵/۲۶	*
سابقه روستائیشینی	کمتر از ۳۰ سال	۵۷	۳۰	
	۳۰ تا ۴۵ سال	۹۹	۵۲/۱۰	*
	بیش از ۴۵ سال	۳۴	۱۷/۹	
بعد خانوار	کمتر از ۳ نفر	۴۸	۲۵/۲۶	
	۳ تا ۵ نفر	۸۶	۴۵/۲۶	*
درآمد خانوار	بیش از ۵ نفر	۵۶	۲۹/۴۸	
	۸ میلیون	۴۷	۲۴/۷۳	
	۸ تا ۱۲ میلیون	۷۶	۴۰	*
سطح تحصیلات	بیش از ۱۲ میلیون	۶۷	۳۵/۲۷	
	بی سواد	۲۷	۱۴/۲۱	
	ابتدایی	۵۲	۲۷/۳۶	*
سطح تحصیلات	راهنمایی	۴۲	۲۲/۱۰	
	دیپلم	۴۸	۲۵/۲۶	
	بالاتر از دیپلم	۲۱	۱۱/۰۷	

تحلیل فضایی دو مؤلفه تعلق مکانی و توانمندی روانی در روستاهای مطالعه‌شده

به‌منظور گروه‌بندی سطوح حس تعلق مکانی خانوارهای مطالعه‌شده در شرایط خشکسالی از معیار ISDM استفاده شد. نتایج این بخش در جدول ۵ آمده است. همان‌طور که از نتایج پیداست بیشتر خانوارهای مطالعه‌شده حس تعلق مکانی نسبتاً نامناسبی دارند؛ به‌طوری که بیشترین حس تعلق مکانی در دهستان ملاثانی فقط مربوط به روستاهای تلومه و فلیحی و در دهستان عنافجه فقط مربوط به خانوارهای روستاهای عمایشه ۱ و شری و مری است.

جدول- ۵: گروه‌بندی سطوح حس تعلق مکان خانوارهای مطالعه‌شده

سطح تعلق مکانی (درصد)			نام روستا	نام دهستان
زیاد	متوسط	پایین		
۰/۱۳	۰/۵۴	۰/۳۳	جلیعه	ملاثانی
۰/۲۳	۰/۴۹	۰/۲۸	فلیجی	
۰/۳۱	۰/۵۴	۰/۱۵	تلبومه	
۰/۱۵	۰/۶۴	۰/۲۱	صلیعه	
۰/۲۸	۰/۴۸	۰/۲۴	عمایشه ۱	عنافجه
۰/۱۱	۰/۵۶	۰/۳۳	عمایشه ۲	
۰/۱۱	۰/۴۷	۰/۴۲	عباسیه	
۰/۲۱	۰/۶۵	۰/۱۴	حله و دله	
۰/۲۳	۰/۵۹	۰/۱۸	شری و مری	

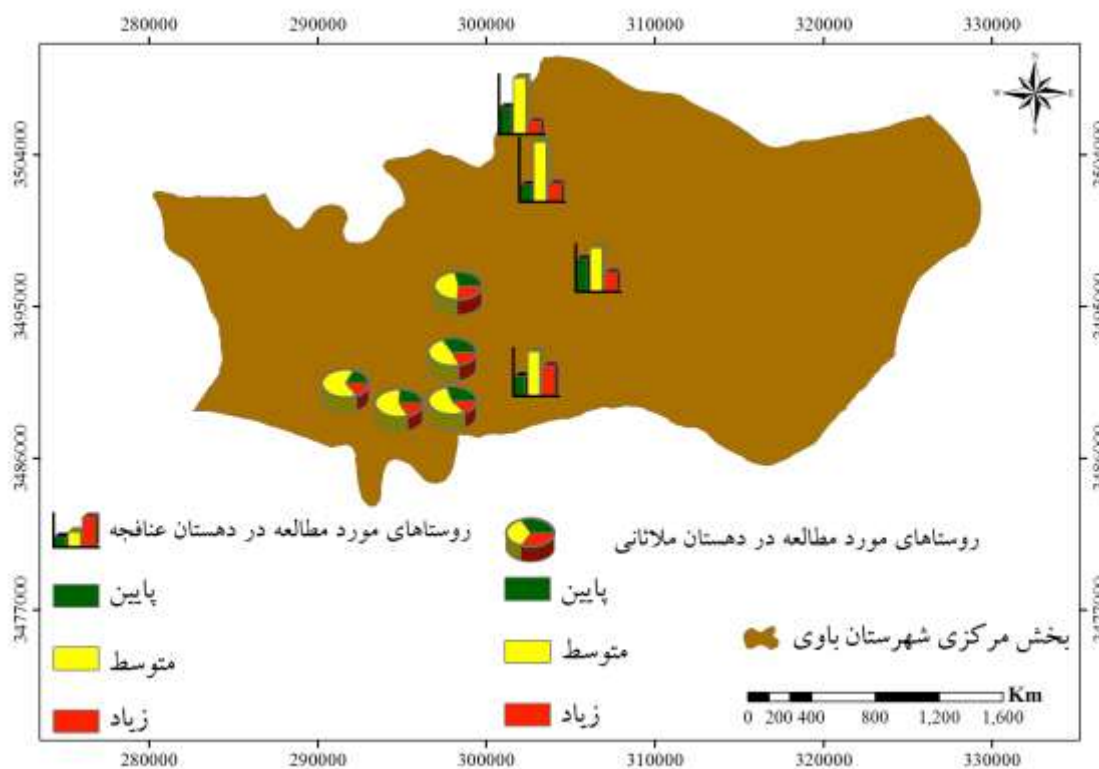

شکل- ۳: وضعیت حس تعلق مکان در روستاهای مطالعه‌شده

نتایج گروه‌بندی سطوح توانمندی روانی خانوارهای روستایی مطالعه‌شده در جدول ۶ ارائه شده است. براساس نتایج، در دهستان ملاثانی خانوارهای روستایی تلبومه و فلیجی و در دهستان عنافجه روستاهای شری و مری و عباسیه بیشترین توانمندی روانی را در مقابله با خشکسالی دارند.

جدول - ۶: گروه‌بندی سطوح توانمندی روانی خانوارهای مطالعه‌شده

سطح تعلق مکانی (درصد)			نام روستا	نام دهستان
زیاد	متوسط	پایین		
۰/۱۳	۰/۵۹	۰/۲۸	جلیعه	ملاتانی
۰/۲۰	۰/۴۶	۰/۳۴	فلیحی	
۰/۳۲	۰/۴۷	۰/۲۱	تلومه	
۰/۱۹	۰/۶۳	۰/۱۸	صلیعه	
۰/۱۷	۰/۵۹	۰/۲۴	عمایشه ۱	عنافجه
۰/۱۵	۰/۶۷	۰/۱۸	عمایشه ۲	
۰/۱۹	۰/۴۷	۰/۳۴	عباسیه	
۰/۱۷	۰/۵۴	۰/۲۹	حله و دله	
۰/۲۶	۰/۴۶	۰/۲۸	شری و مری	

شکل - ۴: وضعیت توانمندی روانی در روستاهای مطالعه‌شده

همبستگی بین متغیرهای پژوهش

به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای چهارچوب مفهومی پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج در جدول ۷ ارائه شده است. همان‌طور که از نتایج جدول پیداست، ابعاد حس تعلق مکانی (دلبستگی عاطفی، هویت مکانی، پیوند اجتماعی و شناخت رفتار) رابطه مثبت و معناداری با توانمندی روانی داشتند.

جدول - ۷: همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	معناداری	شایستگی	خودکنترلی	بعد تأثیر	توانمندی روانی
دلبستگی عاطفی	۰/۵۲۱**	۰/۴۲۳*	۰/۵۲۱*	۰/۵۸۲**	۰/۷۴۱**
هویت مکانی	۰/۵۴۱**	۰/۳۵۲**	۰/۴۷۱**	۰/۶۳۲**	۰/۶۸۲**
پیوند اجتماعی	۰/۳۲۵**	۰/۲۷۸**	۰/۳۵۲**	۰/۴۵۸**	۰/۵۴۱**
شناخت رفتار	۰/۳۶۶**	۰/۴۴۲**	۰/۲۵۸**	۰/۳۶۸**	۰/۶۴۵**
* حس تعلق مکانی	۰/۴۵۶**	۰/۶۳۵**	۰/۵۴۷**	۰/۶۵۲**	۰/۷۰۸**

** معناداری در سطح ۱ درصد و * معناداری در سطح ۵ درصد

به منظور بررسی اثر حس تعلق مکانی بر توانمندی روانی خانوارهای روستایی مطالعه شده از معادلات ساختاری استفاده شد. از مهم ترین دلایل استفاده زیاد پژوهشگران از SEM، فراهم آوردن یک روش کمی برای آزمون نظریه است (Khoshmaram et al., 2020: 1- 25)؛ بنابراین برای آزمون چهارچوب مفهومی پژوهش از معادلات ساختاری استفاده شد. متغیر نهفته حس تعلق مکانی شامل چهار بعد شناخت رفتار، پیوند اجتماعی، هویت مکانی و دلبستگی عاطفی و متغیر نهفته توانمندی روانی شامل چهار مؤلفه بعد تأثیر، خودکنترلی، شایستگی و معناداری بود؛ در مجموع متغیرهای نهفته با ۸ نشانگر وارد تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم شدند.

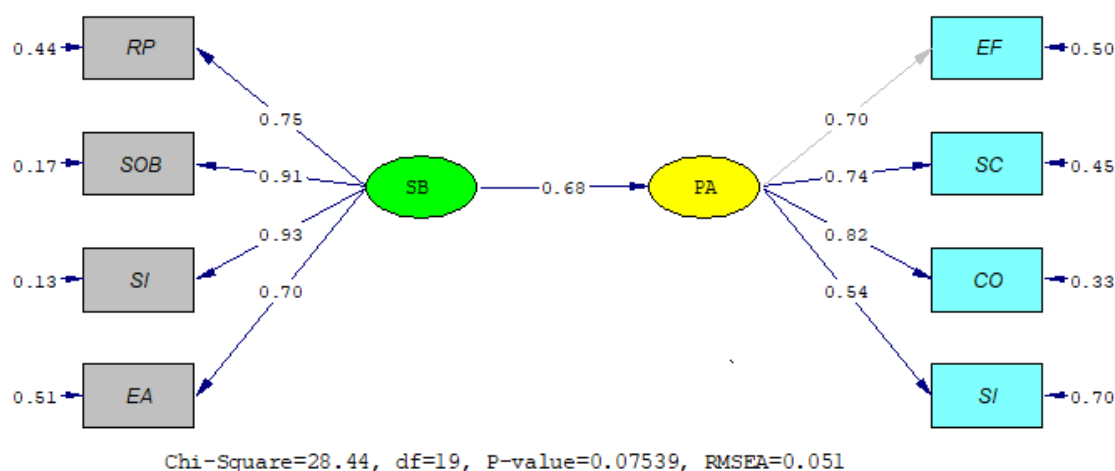
نتیجه بررسی دقت مؤلفه های پژوهش و بررسی روایی و پایایی ابزار پژوهش در جدول ۸ ارائه شده است. با توجه به نتایج ارائه شده، مدل ساختاری پژوهش دقت مناسبی دارد؛ زیرا مقدار آماره t تک تک ضرایب بیش از ۱/۹۶ و در سطح یک درصد معنادار است؛ همچنین نتایج جدول بیان کننده این است که مقدار آلفا، پایایی ترکیبی و مقدار AVE به ترتیب بیش از ۰/۷، ۰/۶ و ۰/۵ است؛ بنابراین نشانگرهای پژوهش برای اندازه گیری متغیرهای مکنون پژوهش دقت مناسبی دارند.

جدول - ۸: مقادیر بارهای عاملی استاندارد شده و سطح معناداری شاخص های مدل ساختاری

سازه	شاخص	نماد در مدل	ضریب استاندارد	خطای استاندارد	t	R2	CR	AVE
حس تعلق مکانی	بعد شناخت رفتار	RE	۰/۷۵	۰/۴۴	۸/۵۵**	۰/۵۶	۰/۸۴	۰/۵۶
	بعد پیوند اجتماعی	SOB	۰/۹۱	۰/۱۷	۱۱/۴۴**	۰/۸۳		
	بعد هویت مکانی	SI	۰/۹۳	۰/۱۳	۱۲/۰۰**	۰/۸۶		
	بعد دلبستگی عاطفی	EA	۰/۷۰	۰/۵۱	۷/۸۰**	۰/۴۹		
توانمندی روانی	بعد تأثیر	EF	۰/۷۰	۰/۵۰	-	۰/۴۹	۰/۹۱	۰/۶۱
	بعد خودکنترلی	SC	۰/۷۴	۰/۴۵	۶/۴۲**	۰/۷۶		
	بعد شایستگی	CO	۰/۸۲	۰/۳۳	۶/۸۵**	۰/۶۹		
	بعد معناداری	SI	۰/۵۴	۰/۷۰	۴/۸۳**	۰/۶۹		

** معناداری در سطح ۱ درصد

شکل - ۵: مدل معادلات ساختاری متغیرهای پژوهش با نمایش بارهای عاملی استانداردشده

با توجه به جدول ۹ ضریب مسیر استانداردشده بین حس تعلق مکان و توانمندی روانی برابر با ۰/۶۸ و در سطح یک درصد معنادار است ($\gamma = 0.68, t = 5.46$)؛ علاوه بر این با توجه به جدول ۹، ضریب تعیین توانمندی روانی برابر با ۰/۴۶ و بدین معناست که ۴۶ درصد از تغییرات واریانس توانمندی روانی با مؤلفه‌های حس تعلق مکانی در شرایط خشکسالی اجتماعی تبیین می‌شود؛ بنابراین حس تعلق مکانی خانوارهای روستایی شهرستان باوی اثر مثبت و معناداری بر توانمندی آنان در شرایط خشکسالی دارد.

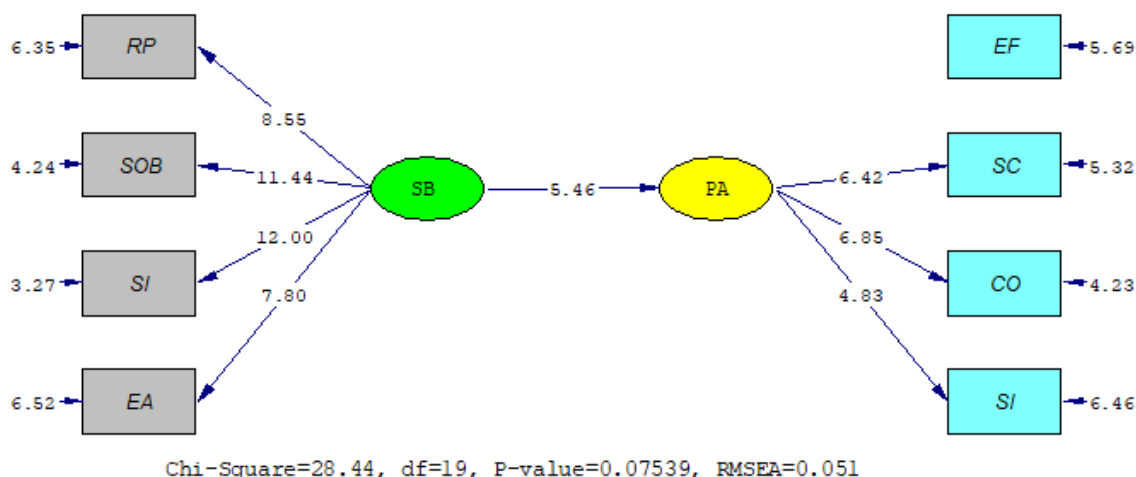
جدول - ۹: خلاصه تحلیل مسیر اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته پژوهش

متغیر	بر متغیر	ضریب مسیر ^۱	خطای استاندارد	t	R ²
تعلق مکانی	توانمندی روانی	۰/۶۸	۰/۰۶	۵/۴۶**	۰/۴۶

** معناداری در سطح ۱ درصد

برای ارزیابی برازش مدل معادلات ساختاری از شاخص کای اسکویئر (X^2)، شاخص برازندگی (GIF)، شاخص نرم‌نشده برازندگی (NNFI)، شاخص برازندگی فزاینده (IFI)، شاخص تطبیقی (CFI)، ریشه میانگین مجذور خطای تخریب (RMSEA) و شاخص میانگین مجذور باقی مانده (RMR) استفاده شد. معیار دقیقی برای این شاخص‌ها وجود ندارد، اما اگر مقدار X^2 معنادار و مقادیر شاخص‌های IFI، NNFI، GIF و CFI بیش از ۰/۹، مقدار شاخص RMSEA کمتر از ۰/۰۵ و مقدار شاخص RMR کمتر از ۰/۱ باشد، نتایج بیان‌کننده برازش مناسب مدل است؛ بر این اساس با توجه به جدول ۱۰، داده‌ها از لحاظ آماری با ساختار عاملی و زیربنای نظری مدل معادلات ساختاری متغیرهای نهفته پژوهش از برازش مناسب و قابل قبولی برخوردارند.

^۱ در واقع ضریب مسیر، قوت رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته را نشان می‌دهد.

شکل - ۶: مدل معادلات ساختاری متغیرهای پژوهش در حالت معناداری

جدول - ۱۰: شاخص‌های برازندگی مدل اندازه‌گیری پژوهش

مقدار گزارش شده	معیار	شاخص
۲/۸۴	۳ و کمتر	X ² /df
۰/۰۲۳	کمتر از ۰/۰۵	RMR
۰/۹۷	۰/۹ و بیشتر	GFI
۰/۹۷	۰/۹ و بیشتر	AGFI
۰/۹۸	۰/۹ و بیشتر	NFI
۰/۹۸	۰/۹ و بیشتر	NNFI
۰/۹۸	۰/۹ و بیشتر	IFI
۰/۹۸	۰/۹ و بیشتر	CFI
۰/۰۵۱	کمتر از ۰/۰۸	RMSEA

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

خشکسالی یک واقعیت متناوب و طبیعی اقلیم است که ویژگی‌های آن به‌طور چشمگیری از مکانی به مکان دیگر متفاوت است و کم و بیش در همه نواحی روی می‌دهد. ساکنان جوامع روستایی در مقایسه با جوامع شهری با توجه به وابستگی زیاد معیشتشان به نزولات جوی و قدرت کم مقابله آسیب‌پذیری بیشتری در مواجهه با این رویداد طبیعی دارند؛ بر این اساس پیش‌شرط هرگونه برنامه‌ریزی برای پایدارسازی معیشت جوامع محلی، سنجش میزان توانمندی روانی و حس تعلق مکانی خانوارهای روستایی در شرایط خشکسالی است. در این زمینه این پژوهش با هدف نقش تعلق مکانی در توانمندی روانی در شهرستان باوی انجام شد.

نتایج گروه‌بندی سطوح حس تعلق مکان خانوارهای مطالعه‌شده در شرایط خشکسالی نشان داد بیشتر خانوارها از حس تعلق مکانی نسبتاً نامناسبی برخوردارند؛ به‌طوری‌که بیشترین حس تعلق مکانی خانوارهای روستایی در دهستان ملاثانی در روستاهای تلبومه و فلیچی است؛ اما در دهستان عنافجه خانوارهای روستاهای عمایشه ۱ و

شری و مری، بیشترین حس تعلق مکانی را داشتند؛ علاوه بر گروه‌بندی روستاهای مطالعه‌شده درزمینه توانمندی روانی در مقابله با خشکسالی، نتایج نشان داد در دهستان ملاثانی خانوارهای روستایی تلبومه و فلیحی و در دهستان عنافجه روستاهای شری و مری و عباسیه، بیشترین توانمندی روانی را برای مقابله با خشکسالی داشتند. در تحلیل این یافته می‌توان گفت با وجود اینکه روستاهای عباسیه سطح توانمندی زیادی داشتند، اما از حس تعلق مکانی زیادی برخوردار نبودند. در سایر روستاهایی که حس تعلق مکانی زیادی داشتند، توانمندی روانی نیز زیاد بود؛ بنابراین حس تعلق مکانی اثر معناداری بر توانمندی روانی دارد.

به‌منظور بررسی روابط بین متغیرهای پژوهش از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج نشان داد ابعاد مؤلفه‌های حس تعلق مکانی (شناخت رفتار، پیوند اجتماعی، هویت مکانی و دلبستگی عاطفی) رابطه مثبت و معناداری با توانمندی روانی خانوارهای روستایی شهرستان باوی دارد؛ به بیان دیگر افرادی که باور دارند خشکسالی روی داده است و به تأثیر معنادار خود در این شرایط آگاهی و از نظر روانی به توان مقابله و مهارت خود در مقابله با آن اعتماد دارند، همچنین به این می‌اندیشند که بر خشکسالی غلبه کنند و توان و کنترل بیشتری بر محیط و معاش خود دارند و قادرند تصمیمات و شایستگی‌های خود را عملی کنند، از توانمندی روانی بیشتری برخوردارند.

نتایج مطالعه نشان داد خانوارهای روستایی از نظر توانمندی روانی و حس تعلق مکانی به دلیل خشکسالی‌های پی‌درپی در وضعیت نامساعدی قرار دارند. به‌طور کلی نتایج نشان داد چهار بعد حس تعلق مکانی (شناخت رفتار، پیوند اجتماعی، هویت مکانی و دلبستگی عاطفی) اثر مثبت و معناداری بر توانمندی روانی خانوارهای روستایی دارد و قادر است ۴۶ درصد از واریانس کل عوامل را تبیین کند. نتایج این بخش با یافته‌های سیم^۱ (۲۰۱۱)، کیفل^۲ (۲۰۱۶)، زویرس و همکاران^۳ (۲۰۱۶)، گروس و براون^۴ (۲۰۰۸) و جان و خیانگ^۵ (۲۰۱۱) همسوست.

در ادامه به ترتیب اهمیت مؤلفه‌های حس تعلق مکانی در توانمندی روانی خانوارهای روستایی بررسی شد. مهم‌ترین متغیر تأثیرگذار در میان ابعاد حس تعلق مکانی بر توانمندی روانی، بعد هویت مکانی بود. در تفسیر نتایج این یافته می‌توان گفت هویت مکانی، یک راه ارتباطی مناسب بین انسان و محیط است؛ بنابراین در زندگی همه انسان‌ها مکان‌هایی وجود دارند که خود را بدون آنها نمی‌توان تصور کرد. هریک از آنها بخشی از «من» یا «خود» ما را می‌سازند؛ آنچه روان‌شناسان به آن «هویت شخصی» می‌گویند. مفهوم روان‌شناختی «هویت مکانی» معرف جنبه‌هایی از هویت شخصی فرد است که به‌واسطه تجربه مکان‌ها حاصل می‌شود (Carmona and Tiesdell, 2007: 124)؛ بنابراین اگر خانوارهای روستایی از هویت مکانی مناسبی برخوردار باشند، قطعاً بر توانمندی روانی آنان نیز تأثیرگذار خواهد بود؛ زیرا روان‌شناسان معتقدند هویت فرد به همان اندازه که نتیجه تلاش او برای تعریف رابطه‌اش با دیگران است، رابطه او را نیز با محیط‌های کالبدی زندگی روزمره‌اش شامل می‌شود (Lewicka, 2010: 35-51).

¹ Sim

² Kifile

³ Zwiers et al.

⁴ Gross and Brown

⁵ Jun and Xiang

دومین متغیر مهم تأثیرگذار بر توانمندی روانی، بعد پیوند اجتماعی بود. روان‌شناسان معتقدند انسان‌ها موجوداتی با آرزوهای نامحدودند و فرض را بر ارضانشدن و سیری‌ناپذیری ماهیت انسان می‌گذارند (Morse and Mudgett, 195- 103: 2017)؛ همچنین معتقدند امیال و خواسته‌های انسان در بستر اجتماعی در پیوند با دیگران رقم می‌خورد (Pourjafar et al., 2016: 1- 33)؛ بنابراین در شرایط تهدیدآمیز برای توانمندی روانی خانوارهای روستایی نیاز دارند با پیوند و حفظ مشارکت اجتماعی در این زمینه قدم بردارند (Waxman, 2006: 35- 53). بی‌شک رشد و تعالی هر نظام اجتماعی در پرتو همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی افراد آن جامعه میسر می‌شود. جامعه‌شناسان ایجاد همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی جامعه را ناشی از عواملی چون اعتقادات و احساسات مشترک و تعادل و هماهنگی میان باورها و ارزش‌ها می‌دانند (Morse and Mudgett, 2017: 95- 103)؛ بنابراین هر قدر پیوند اجتماعی در میان خانوارهای روستایی مستحکم‌تر باشد، توانمندی روانی بیشتری در مقابله با خشکسالی دارند.

متغیر تأثیرگذار بعدی بر توانمندی روانی خانوارهای روستایی شهرستان باوی، رفتار پاسخی است که موجود زنده به انگیزه بیرونی می‌دهد؛ به بیان دیگر رفتار واکنشی است که در برابر یک عمل یا کنش بیرونی از موجود زنده سر می‌زند. این رفتار در انسان پیچیده‌تر از سایر موجودات است (Scannell and Gifford, 2010: 1- 10). انسان‌ها تمایل دارند برای رفع نیازهای خود همواره رفتارهای مناسبی داشته باشند و رفتارها معمولاً در راستای ارزش‌های انسانی انجام می‌شود (Dang et al., 2014: 11- 22)؛ بنابراین خانوارهایی که حس تعلق مکانی بیشتری دارند، معمولاً رفتارهایی را برای بهبود محیط انجام خواهند داد و بر سطح توانمندی روانی افراد تأثیرگذار خواهند بود.

در نهایت آخرین متغیر تأثیرگذار بر توانمندی روانی خانوارهای روستایی، بعد دلبستگی عاطفی بود. دلبستگی عاطفی بیان‌کننده رابطه احساسی با یک مکان و به مثابه یکی از فرایندهای روان‌شناختی در اتصال مردم به مکان است (Ujang, 2008: 3- 9). خاطرات، اعتقادات و دانشی که افراد در زمینه مکان‌های خاص دارند، مکان‌ها را برای آنها مهم و باارزش می‌کند؛ برای نمونه در یک جامعه روستایی، کسی که سال‌ها در روستا زندگی کرده و تمامی خاطرات خود را در روستا به دست آورده است، به هیچ عنوان حتی در شرایط سخت به راحتی دست به تغییر مکان نمی‌زند؛ زیرا دلبستگی عاطفی افراد به مکان بر هر تصمیم دیگری غلبه خواهد کرد. در این زمینه براساس نتایج پژوهش پیشنهادهای زیر مطرح می‌شود:

- ارائه اطلاعات درباره شیوه‌های مناسب مقابله با خشکسالی و نحوه حفظ معاش جوامع روستایی؛
- تقویت مهارت‌های علمی و پشتیبانی (استفاده از تکنولوژی‌های آبیاری و فناوری) در میان جوامع روستایی؛
- بهبود مشارکت کشاورزان در تمامی مراحل اجرایی برنامه‌های مقابله‌ای و پایدارسازی در شرایط خشکسالی؛
- بهبود سرمایه اجتماعی و روابط اجتماعی بین خانوارهای روستایی به کمک افراد معتمد و رهبران افکار برای تقویت حس همبستگی و انسجام اجتماعی به منظور مقابله با خشکسالی.

منابع

- 1- Adeli, B., Moradi, H., Keshavarz, M., Amirnezhad, H., (2014). **Drought and economic reflections in rural areas of Shush city**, Quarterly Journal of Space Economics and Rural Development, 3 (3), 131- 148.
- 2- Alam, G.M., Alam, K., Mushtaq, S., (2016). **Influence of institutional access and social capital on adaptation decision: Empirical evidence from hazard-prone rural households in Bangladesh**, Ecological Economics, 130, 243- 251.
- 3- Azadi, Y., Yazdanpanah, M., Forouzani, M., Mahmoudi, H., (2019). **Farmers' adaptation choices to climate change: a case study of wheat growers in Western Iran**, Journal of Water and Climate Change, 10 (1), 102- 116.
- 4- Berg, Marrit van den, (2010). **Household Income Strategies and Natural Disasters: Dynamic Livelihoods in Rural Nicaragua**, Ecological Economics, Vol 69, issue 3, 592- 602.
- 5- Boley, B.B., McGehee, N.G., Perdue, R.R., Long, P., (2014). **Empowerment and resident attitudes toward tourism: Strengthening the theoretical foundation through a Weberian lens**, Annals of Tourism Research, 49, 33- 50.
- 6- Butler, PG., Wanamaker, AD., Scourse, JD., Richardson, CA., Reynolds DJ., (2013). **Variability of marine climate on the North Icelandic Shelf in a 1357-year proxy archive based on growth increments in the bivalve *Arctica islandica***, Palaeogeography, Palaeoclimatology, Palaeoecology, 373, 141- 51.
- 7- Sharafi, L., Zarafshani, K., (2012). **The starting point for risk management in drought vulnerability assessment Case study: Zahab, Islamabad West, (Persian)**, Journal of Regional Plan-ning, the first issue, Spring, 43- 56.
- 8- Carmona, M., Tiesdell, S., (2007). **Urban design reader**, Architectural Press, Oxford.
- 9- Cross, N., (2001). **Designerly ways of knowing: Design discipline versus design science**, Design issues, 17 (3), 49- 55.
- 10- Crowe, J., (2010). **Community attachment and satisfaction: The role of a community's social network structure**, Journal of community psychology, 38 (5), 622- 644.
- 11- Cutter, S.L., Ash, K.D., Christopher, T.E., (2016). **Urban–Rural Differences in Disaster Resilience**, Annals of the American Association of Geographers, 106 (6), 1236- 1252.
- 12- Dang, h.L., li, e., nuberg, i., bruwer, J., (2014). **Understanding farmers' adaptation intention to climate change: a structural equation modelling study in the Mekong delta, Vietnam**, Environmental science and policy, 41, 11- 22.
- 13- Dangi, T.B., Jamal, T., (2016). **An Integrated Approach to “Sustainable Community-Based Tourism”**, Sustainability, 8 (5), 1- 32.
- 14- De Silva, M.M.G.T., Kawasaki, A., (2018). **Analysis Socioeconomic Vulnerability to Disaster Risk: A Case Study of Flood and Drought Impact in a Rural Sri Lankan Community**, Ecological Economics, 152 (3), 131- 140.
- 15- Deci, L., Marylence, G., (2005). **"Self-determination theory and work motivation"**, Journal of Organization Behavior, 26, 331- 362.
- 16- Dube, T., Moyo, P., Ncube, M., Douglas, N., (2016). **The Impact of Climate Change on Agro-Ecological Based Livelihoods in Africa: A Review**, Journal of Sustainable Development, Vol. 9, Issue 1, 256- 267.
- 17- Dube, T., Moyo, P., Ncube, M., (2016). **The Impact of Climate Change on Agro-Ecological Based Livelihoods in Africa: A Review**, Journal of Sustainable Development, 9 (1), 256- 267.

- 18- Elias, E., Reyes, J., Steele, C., (2018). **Diverse landscapes, diverse risks: synthesis of the special issue on climate change and adaptive capacity in a hotter, drier Southwestern United States**, Climatic Change, 148 (3), 339- 353.
- 19- Figueroa, E., Rotarou, E.S., (2016). **Sustainable Development or Eco-Collapse: Lessons for Tourism and Development from Easter Island**, Vol. 8, No. 11, 1- 26.
- 20- Gangadharappa, H.V., Pramod, K.T.M., Shiva, K.H.G., (2007). **Gastric floating drug delivery systems: a review**, Indian J. Pharm. Ed. Res., 41, 295- 305.
- 21- Gross, M.d., Brown, G., (2008). **An Empirical Structural Model of Tourists and Places: Progressing Involvement and Place Attachment into Tourism**, Tourism Management, Vol. 29, No. 6, 1141- 1151.
- 22- Hernandez, B., Martín, A.M., Ruiz, C., Del Carmen Hidalgo, M., (2010). **The Role of Place Identity and Place Attachment in Breaking Environmental Protection Laws**, Journal of Environmental Psychology, Vol. 30, No. 2, PP. 281- 288.
- 23- Hidalgo, M.C., Hernandez, B., (2001). **Place attachment: Conceptual and empirical questions**, Journal of environmental psychology, 21 (3), 273- 281.
- 24- Iglesias, A., Garrote, L., Cancelliere, A., Cubillo, F., Wilhite, D.A., (2009). **Coping with Drought Risk in Agriculture and Water Supply System**, Berlin: Springer Science+Business Media BV.
- 25- Jaberri, Z., Baradaran, M., Yaznapanah, M., (2019). **Analysis of the role of cognitive factors in the entention to use environmental and meteorological information by farmers in Dehloran (combined application of social cognitive theories and technology acceptance)**, Journal of environmental studies, 45 (1), 87-98.
- 26- Javan Foruzandeh, A., Motalebi, GH., (2011). **The concept of the place's sense of belonging and its constituent elements**, Urban Identity Journal, 5 (8), 27- 37 (In Persian).
- 27- Javan Frozandeh, A., Motalebi, GH., (2011). **The concept of sense of place and its constituent factors**, City Identifie, 8 (5), 27- 37 (In Pension).
- 28- Jun, H., Xiang, H., (2011). **Development of Circular Economy Is a Fundamental way to Achieve Agriculture Sustainable Development In China**, Published by Elsevier Ltd, Selection and Peer-Review Under Responsibility of RIUDS, Energy Procedia, Vol. 5, No. 6, PP. 1530- 1534.
- 29- Karimi, V., Karami, E., Keshavarz, M., (2018). **Climate change and agriculture: Impacts and adaptive responses in Iran**, Journal of Integrative Agriculture, 17, 1-15.
- 30- Khedri, K., Yazdanpanah, M., Forouzani, M., Baradaran, M., (2020). **Explaining the Psychological Factors Affecting the Empowerment of Rural Women (The Case of Likak County)**, Iranian Journal of Agricultural Economics and Development, 2 (51), 327- 341 (In Pension).
- 31- Khoshmaram, M., Shiri, N., Shinnar, R.S., Savari, M., (2020). **Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital**, Journal of Small Business Management, 1- 25.
- 32- Kifle, S., Teferi, B., Kebedom, A., Legesse, A., (2016). **Factors Influencing Farmers Decision on the Use of Introduced Soil and Water Conservation Practices in the Lowland's of Wenago Woreda, Gedeo Zone, Ethiopia**, American Journal of Rural Development, Vol. 4, No. 1, PP. 24- 30.

- 33- Lee, T.H., Shen, Y.L., (2013). **The Influence of Leisure Involvement and Place Attachment on Destination Loyalty: Evidence from Recreationists Walking Their Dogs in Urban Parks**, Journal of Environmental Psychology, Vol. 33, No. 3, PP. 76- 85.
- 34- Lewicka, M., (2010). **What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment**, Journal of Environmental Psychology, 30, 35 -51.
- 35- Livingston, M., Bailey, N., Kearns, A., (2008). **People's attachment to place: the influence of neighborhood deprivation**, Chartered Institute of Housing, for the Joseph Rowntree Foundation.
- 36- Lujala, P., Lein, H., Rød, J.K., (2016). **Climate change, natural hazards, and risk perception: the role of proximity and personal experience**, Local Environment, 20, 489- 509.
- 37- Mesch, G.S., Manor, O., (1998). **Social ties, environmental perception, and local attachment**, Environment and behavior, 30 (4), 504- 519.
- 38- Milligan, M.J., (1998). **'Interactional past and potential: the social construction of place attachment'**, Symbolic Interaction, 21, 1.
- 39- Mishra, Aneil, Gretchen, M., Spreitzer, G.M., (1997). **"Survivor Responses to Downsizing: the mitigating effects of trust and empowerment"**, Southern California studies center.
- 40- Morse, Ch., Mudgett, J., (2017). **Longing for Landscape: Homesickness and Place Attachment among Rural Out-Migrants in the 19th and 21st Centuries**, Journal of Rural Studies, Vol. 50, No. 3, PP. 95- 103.
- 41- Murtinho, F., (2016). **What facilitates adaptation? An analysis of community-based adaptation to environmental change in the Andes**, International Journal of the Commons, 10 (1), 125 p.
- 42- Nkomwa, E.C., Joshua, M.K., Ngongondo, C., Monjerezi, M., Chipungu, F., (2014). **Assessing indigenous knowledge systems and climate change adaptation strategies in agriculture: A case study of Chagaka Village, Chikhwawa, Southern Malawi**, Physics and Chemistry of the Earth, Parts A/B/C, 67, 164- 172.
- 43- Pirbabaie, M., Sajadzadeh, H., (2011). **Collective ownership of the place, realization of social housing in the traditional neighborhood**, Garden view, 8 (16), 17- 28 (In Persian).
- 44- Pourjafar, M.R., Izadi, M.S., Khabiri, S., (2016). **Place attachment; Conceptualization, principals and criteria**, pp. 1- 33.
- 45- Prokopy, L.S., Arbuckle, J.G., Barnes, A.P., Haden, V.R., Hogan, A., Niles, M.T., Tyndall, J., (2015). **Farmers and climate change: a cross-national comparison of beliefs and risk perceptions in high-income countries**, Environmental management, 56 (2), 492- 504.
- 46- Proshansky, H.M., Fabian, A.K., Kaminoff, R., (1983). **Place- identity: physical world socialization of the self**, Journal of environmental psychology, 3, 57- 83.
- 47- Pulwarty, R., Verdin, J., (2013). **Crafting early warning information systems: the case of drought** J. Birkmann (Ed.), Measuring Vulnerability to Natural Hazards: Towards Disaster Resilient Societies (second ed.), United Nations University Press, 124- 147.
- 48- Quinn, R., Gretchen, E., Spreitzer, M., (1997). **The road to Empowerment: seven question every leader**.
- 49- Ramezanpour, S., Amirian, S., Shirazi, A.N.M., (2014). **Investigation of the relationship between entrepreneurial opportunity recognition and entrepreneurial capitals**, International Journal of Asian Social Science, 4 (5), 598-613.

- 50- Rubinstein, R.L., Parmelee, P.A., (1992). '**Attachment to place and representation of the life course by the elderly**', In I. Altman and S.M. Low (Eds.), *Place Attachment*, New York, Plenum Press.
- 51- Sarmast, B., Tavakoli, M., (2005). **Investigating the role of place scale in the sense of belonging to a place (Case study: Tehran)**, *Urban Management*, 8 (146), 133- 146 (In Persian).
- 52- Sagie, A., Meni, K., (2000). **Participation and empowerment in organizations**, London: Sage Publications.
- 53- Sarmast, B., Motavaseli, M.M., (2005). **Investigating and analyzing the role of city scale in the amount of belonging to the place (Case Study: Tehran City)**, *Two quarterly urban management*, 8 (26), 133- 146 (In Persian).
- 54- Savari, M., Khosravipour, B., (2018). **Analysis of the resilience effects on the liveliness of rural households in drought conditions, in Divandarreh County**, *Spatial planning*, 3 (30), 19- 40 (In Persian).
- 55- Savari, M., Moradi, M., (2019). **Explaining Cognitive Factors Influencing Farmers' Intention towards Livability in Drought Conditions in Hendijan**, *Geography and environmental planning*, 30 (4), 139- 160 (In Persian).
- 56- Savari, M., Gharechae, H., (2020). **Utilizing the theory of planned behavior to predict Iranian farmers' intention for safe use of chemical fertilizers**, *Journal of Cleaner Production*, 121- 512.
- 57- Savari, M., Shokati Amghani, M., (2020). **Factors influencing farmers' adaptation strategies in confronting the drought in Iran**, *Environment, Development and Sustainability*, 1- 24.
- 58- Scannell, L., Gifford, R., (2010). **Defining place attachment: A tripartite organizing framework**, *Journal of Environmental Psychology*, 30, 1- 10.
- 59- Sharafi, L., Zarafshani, K., (2012). **Assessing the technical and psychological vulnerability of wheat farmers during drought (Case study: Kermanshah, Sahneh and Ravansar counties)**, *Regional Regional Planning Quarterly*, 7 (1), 1 p.
- 60- Sime, J.D., (2011). **Creating places or designing spaces?**, *Journal of Environmental Psychology*, 6 (1), 49- 63.
- 61- Spreitzer, G.M., (1995). **Psychological Empowerment in the Workplace: Dimensions, Measurement, and Validation**, *Academy Of Management Journal*, 38 (5), 1442- 65.
- 62- Spreitzer, G.M., Gretchen, M., (1996), **"Social structural characteristics of psychological empowerment"**, *Academy of Management Journal*, Vol. 39, No. 2, pp. 483- 504.
- 63- Stedman, R.C., (2003). **Is it really just a social construction?: The contribution of the physical environment to sense of place**, *Society & Natural Resources*, 16 (8), 671- 685.
- 64- Strzelecka, M., Boley, B.B., Woosnam, K., (2017). **Place attachment and empowerment: Do residents need to be attached to be empowered?**, *Annals of Tourism Research*, 66, 61- 73.
- 65- Tang, Q., Bennett, S.J., Yong, X., Yang, L., (2013). **Agricultural practices and sustainable livelihoods: Rural transformation within the Loess Plateau, China**, *Applied Geography*, Vol. 41, 15- 2.
- 66- Thissen, F., Fortuijn, J.D., Strijker, D., Haartsen, T., (2010). **Migration intentions of rural youth in the Westhoek, Flanders, Belgium and the Veenkoloniën**, *The Netherlands, Journal of Rural Studies*, 26 (4), 428- 436.
- 67- Tran, T.A., James, H., Pittock, J., (2018). **Social learning through rural communities of practice: Empirical evidence from farming households in the Vietnamese Mekong Delta**. *Learning, Culture and Social Interaction*, 16, 31- 44.

- 68- Trell, E., (2012). **It's good to live in Järva-Jaani but We Can't Stay Here: Youth and Belonging in Rural Estonia**, Journal of Rural Studies, Vol. 28, No. 1, PP. 139- 148.
- 69- Turner, L., (2010). **Vulnerability and resilience: coalescing or paralleling approaches for sustainability science?**, Global Environmental Change, 20 (4), 570- 576.
- 70- Ujang, N., (2008). **Place Attachment, Familiarity and Sustainability of Urban Place Identity**, Retrieved March 3, 2013, from <http://www.earoph.info/pdf/2008papers/3-9>.
- 71- Ulrich- Schad, J.D., Henly, M., Safford, T.G., (2013). **The role of community assessments, place, and the great recession in the migration intentions of rural Americans**, Rural Sociology, 78 (3), 371- 398.
- 72- Vignola, R., Klinsky, S., Tam, J., McDaniels, T., (2013). **Public perception, knowledge and policy support for mitigation and adaption to climate change in Costa Rica: comparisons with North American and European studies**, Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change, 18 (3), 303- 323.
- 73- Waxman, L., (2006). **The Coffee Shop: Social and Physical Factors Influencing Place Attachment**, Journal of Interior Design, 3, 35- 53.
- 74- Whetten, D., Kim, A., Cameron, S., (1998). **Developing management skills**, New York: Addison Welsey, Wheelan.
- 75- Zamasiya, B., Nyikahadzoi, K., Mukamuri, B.B., (2017). **Factors influencing smallholder farmers' behavioral intention towards adaptation to climate change in transitional climatic zones: acase study of Hwedza District in Zimbabwe**, Journal of Environmental Management, 198, 233- 239.
- 76- Zwiers, S., Markantoni, M., Dirk, S., (2016). **The Role of Change- and Stability-Oriented Place Attachment in Rural Community Resilience: A Case Study in South-West Scotland**, Community Development Journal, Vol. 51, No. 4, PP. 2- 20.